

פרוייקט שו"ל משפטי-כלכלי

רונת דוד*
ונעמי ווסטפריד**

גם היחידה למעורבות חברתית באוניברסיטה מציעה פעילות מיוחדת לסטודנטים למשפטים: שירות יעוץ משפטי לאזרח בתחום הכלכלי.

העבודה היא מגוונת ומבהירה כי מעבר לכל מקרה קיים גם פן אישי ואנושי חזק, לסטודנט למשפטים מציעה ההתנדבות התמודדות עם הפנים שמאחורי החוקים ובעיקר התמודדות עם "החיים האמיתיים" והבירוקרטיה שפעמים רבות אינה נראית מספסלי הפקולטה ואינה עולה מתוך ספרי הלימוד, אך היא חלק נכבד ועיקרי ממערכת השלטון והמשפט. במידה רבה ניתן להבין מתוך הפעילות ההתנדבותית וההתמודדות בשטח שמקרים רבים נופלים "בין הכיסאות" של החוקים השונים ואנשים אינם יודעים כיצד להתמודד ולצאת מתוך סבך החוקים והתקנות. במקום זה נכנס הסטודנט כשהתפיסה המכוונת והמנחה היא "עשה עבור הפונה מה שהיית עושה בשבילך". כנהוג ביחידה למעורבות חברתית פעילות הסטודנטים מלווה על ידי רכז המדריך ומכוון בפעילות השוטפת הן אישית והן קבוצתית. במסגרת כך, נפגשים הסטודנטים עם אנשי מקצוע כעורכי דין המתמחים בתחומים הרלוונטיים, נציגים מלשכות הרווחה, יועצי משכנתאות, יועצי מס וכו'.

ירושלים היא העיר העניה בארץ, בלשכות הרווחה ישנם מקרים רבים עימם מנסים העובדים הסוציאליים להתמודד, אולם מסיבות של עומס ומחסור בזמן, קשה להבטיח שכל פונה יקבל את הזכויות המגיעות לו כאזרח. עבודתם של העובדים הסוציאליים מתמקדת בתחום הטיפולי ואילו הסטודנטים פועלים במישור הכלכלי-משפטי נטו, דהיינו, בוחנים את המצב הכלכלי של הפונה ומחליטים באיזה נתיב עדיף לבחור על מנת למקסם את רווחתו ולהבטיח את מלוא הזכויות המגיעות לו. הפעילות בפרוייקט מעניקה לסטודנט למשפטים יכולת לפתח את החוש המשפטי ומבהירה מה עומד מאחורי העבודה היום-יומית והשוטפת של הגופים המשפטיים והשלטוניים השונים בארץ, ובנוסף מפתח רגישות ומעורבות חברתית המושתתת על ערכים של צדק ושוויון חברתי.

במסגרת הפעילויות השונות תמורת מלגה שמציעים לסטודנטים באוניברסיטה העברית, קיים גם פרוייקט ייחודי המיועד לתלמידי משפטים, כלכלה וחשבונאות. הפרוייקט מופעל על ידי היחידה למעורבות חברתית שבדיקנט הסטודנטים, המעודדת תפיסות של צדק חברתי ושוויון, בשיתוף עם עיריית ירושלים במסגרת יחידת ש"ל. ש"ל הם ראשי תיבות של "שירות יעוץ לאזרח" שמפעילה מחלקת הרווחה של העירייה. הסטודנטים הם נציגי היחידה למעורבות חברתית בלשכות הרווחה ברחבי ירושלים ומתפקדים כיועצים למטופלי הלשכות אשר נקלעים למצוקות כלכליות ולבעיות משפטיות.

הסטודנטים מקבלים אזרחים שאינם מסוגלים לפתור בעצמם את הבעיות השונות אליהן נקלעו וזקוקים להכוונה ויעוץ. העבודה נעשית בעיקר אל מול הביטוח הלאומי, ההוצאה לפועל והעירייה (לשם הסדרת חובות מים וארנונה). העבודה כוללת גם ליווי אישי של הסטודנט את הפונה לגופים משפטיים שונים כגון: הלשכות לסיוע משפטי, הסנגוריה הציבורית וכמובן לשכת ההוצאה לפועל. במהלך העבודה השוטפת הסטודנט מתמודד עם גופים שלטוניים שונים ותוך שיחות ומשא ומתן מנסה להגיע להסדרים שונים על מנת שהפונה יוכל לפרוס את חובותיו.

במקרים רבים הפונים מגיעים ללשכה כמוצא אחרון עם בעיות וחובות מגורמים שונים ונמצאים במצב של חוסר אונים וחוסר יכולת וידע לפעול לטובתם. תפקידו של הסטודנט הוא לאבחן את הבעיות השונות ולנסות לבחון כיצד ניתן לפתור כל אחת ואחת מהן בנפרד. לעיתים יש לפונה מספר בעיות כשכל אחת מהן יכולה להיפתר, אך הצירוף שלהן יוצר תחושה של "הצפה", ויתכן כי מציאת פתרון לבעיה אחת תגרום לו להבין שהבעיות הן פתירות וכי ההתמודדות מולן אחת לאחת תוכל להוציא אותו מהסבך אליו נקלע.

רבים מהפונים אינם מודעים כלל לזכויותיהם והסטודנטים משמשים כגוף מכון ומיעץ לשכבות המתקשות בניהול ענייניהן אל מול המדינה.